

กระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนเอกชน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1: พหุกรณีศึกษา
Internal quality Assurance Process of Private School Under The office of
Khon Kaen Primary Educational Service Area 1: Multi Case Study

พร้อมรัตน์ สกุลมีฤทธิ์ (Promrat Sakulmeerit) *

เสาวณี ตริพุทธิรัตน์ (Saowanee Treputtharat) **

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษากระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1: พหุกรณีศึกษา โดยศึกษากระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน 2 ขนาดคือ โรงเรียนขนาดเล็ก: โรงเรียนพัฒนาเด็ก และโรงเรียนขนาดใหญ่: โรงเรียนมหาไถ่บ้านน้อยสามเหลี่ยม โดยใช้วิธีพหุกรณีศึกษา (Multi Cases Study) 2 โรงเรียน คือ โรงเรียนขนาดเล็กและโรงเรียนขนาดใหญ่ เก็บข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร การสังเกต และการสัมภาษณ์ โดยมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน ครูผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพภายในโรงเรียน และกรรมการสถานศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) ตามกรอบแนวคิดการวิจัยและตรวจสอบข้อมูลด้วยเทคนิควิธีการแบบสามเส้า (Triangulation Technique)

ผลการวิจัยพบว่าโรงเรียนทั้งสองขนาดมีกระบวนการการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนตามขั้นตอนของ PDCA ในทุกด้าน ได้แก่

1. ด้านการเตรียมการ โรงเรียนขนาดใหญ่มีการสร้างความตระหนักถึงคุณค่าของการประกันคุณภาพ เน้นการทำงานเป็นทีม พัฒนาทักษะการประกันคุณภาพภายใน โรงเรียนขนาดเล็กเน้นการมีส่วนร่วมและให้ความสำคัญของการประกันคุณภาพภายใน

2. ด้านการดำเนินงาน ตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษามีการดำเนินการโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดเล็ก มีการดำเนินการ คือ 1) การวางแผนปฏิบัติงานโดยมีการจัดทำแผนพัฒนา แผนตามยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการประจำปี โดยมีการตั้งเป้าหมาย ตามวิสัยทัศน์ พันธกิจ และวางแผนงานตามแผนปฏิบัติงาน 2) การดำเนินการตามแผน มีการดำเนินการติดตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยทำในรูปแบบโครงการ กิจกรรม มีการนิเทศติดตาม ประเมินผลการดำเนินการตามแผน 3) การตรวจสอบและประเมินผล มีการวางแผนนิเทศ ติดตาม ประเมินผลและการจัดทำระบบสารสนเทศในการจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ และโรงเรียนขนาดเล็กมีการทำอย่างสม่ำเสมอทั้งรายบุคคลและรายกลุ่ม ติดตามตรวจสอบต่อเนื่อง 4) การนำผลการประเมินมาปรับปรุงงาน โรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดเล็กมีการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการนำผลมาจัดทำสารสนเทศ และนำผลมาปรับปรุงพัฒนาโรงเรียนในปีต่อไป ทำให้มีการพัฒนาปรับปรุง

คำสำคัญ: กระบวนการ การประกันคุณภาพภายใน โรงเรียนเอกชน พหุกรณีศึกษา

Keywords: Process, Internal Quality Assurance, Private school, Multi Care Study

* นักศึกษาลัทธิศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

3. ด้านการรายงาน โรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดเล็กมีการจัดทำรายงานประจำปี โดยใช้รูปแบบตามแบบฟอร์มของหน่วยงานต้นสังกัดกำหนดไว้ ตามขั้นตอนของ PDCA โดยเริ่มตั้งแต่การจัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายใน การจัดทำรายงานประเมินตนเอง มีขั้นตอนการจัดทำรายงาน มีคณะกรรมการดำเนินงาน ตรวจสอบ มีการเผยแพร่ผลการประเมินตนเอง โรงเรียนขนาดเล็กมีการเผยแพร่ข้อมูลผ่านเว็บไซต์ โรงเรียนทั้งสองขนาดมีการส่งข้อมูลให้กับหน่วยงานต้นสังกัด

Abstract

This qualitative research aimed to studying the internal quality assurance process of private schools Under The Office of Khon Kaen Primary Educational Service Area 1. A multi-case study approach was implemented to study the process of internal quality assurance of two schools including a small school; Pattanadek School, and a large school; Mahathai Bannoisamlam School. Data was collected through literature review, observation and interview. Key informants included school administrators, teachers, teachers who was responsible for quality assurance of the school, and school committee. Data was analyzed using the method of descriptive analysis based on research conceptual framework before being checked through triangulation technique.

Research findings revealed that the two schools could process the internal quality assurance according to the PDCA cycle towards all actions as follows;

1. Preparation: The large school cultivated the value awareness in quality assurance and focusing on teamwork, as well as developing a skill of internal quality assurance. The small school emphasized on participatory work and the awareness on the importance of internal quality assurance.

2. Operation: Both large and the small schools could carry out the plan for developing instructional management included; 1) planning the operation through designing a development plan, a strategic plan and an annual action plan, together with determining a goal based on the vision and mission, so the working plans were designed in accordance with these operation plans, 2; carrying out the plan for educational quality development was monitored through the operation of related projects and activities in which required a supervision, monitoring and evaluation. 3; checking and evaluation were conducted through planning a supervision, monitor, evaluation and management of information system for storing data which were systematically and frequently found at the small school for both individual and group action; 4) improvement through evaluation results was conducted by both schools since they had kept checking and reviewing an effectiveness of implementing the results to forming the information for further improving and developing the schools for the next year.

3. Report: Both schools created the annual report using the format from original affiliation through the PDCA cycle. The annual reports included the internal quality assurance report and self-assessment report. The process and committee of operating and supervising the reports were clearly conducted and appointed. Small school publicized this information through website. Both schools sent the report to their original affiliation.

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ซึ่งเป็นกฎหมายหลักทางด้านการศึกษาระดับแรกของประเทศไทยที่ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นอย่างกว้างขวาง และมีเนื้อหาสาระอย่างละเอียด ซึ่งส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงในการจัดการศึกษาอย่างมาก ในองค์ประกอบหนึ่งทางการปฏิรูปการศึกษา คือ ระบบการบริหารและการจัดการที่เน้นในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ข้อมำหนดในหมวดที่ 6 มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา ในมาตราที่ 47 กำหนดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วย ระบบการประกันคุณภาพภายในและระบบการประกันคุณภาพภายนอกและมาตราที่ 48 กำหนดให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัดหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเปิดเผยต่อสาธารณชนเพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาและเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 : 28)

โรงเรียนเอกชนเป็นองค์กรทางการศึกษาที่มีบทบาทหน้าที่ในการจัดการศึกษาภายใต้การกำกับของรัฐ เพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน, 2541) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติบัญญัติ ในหมวด ๕ การบริหารและการจัดการศึกษา ส่วนที่ ๓ การบริหารและการจัดการศึกษาของเอกชน มาตรา ๔๓ ได้กำหนดว่าการบริหารและการจัดการศึกษาของเอกชนให้มีความเป็นอิสระ โดยมีการกำกับ ติดตาม การประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาจากรัฐ และต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาเช่นเดียวกับสถานศึกษาของรัฐ ดังนั้นการจัดการศึกษาของโรงเรียน

เอกชนจึงมีหลักเกณฑ์ มาตรฐานการศึกษาเดียวกับโรงเรียนรัฐบาล การประกันคุณภาพการศึกษาจำเป็นต้องมีการปรับปรุงและพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน แต่ด้วยโรงเรียนเป็นองค์กรที่มีความรู้เกี่ยวข้องกันหลายฝ่าย และมีระบบการทำงานที่ต้องประสานกันเพื่อจุดมุ่งหมายเดียวกัน มีการบริหารงานให้เกิดคุณภาพในทุก ๆ ด้าน ทุก ๆ กิจกรรม โดยทุกคนมีส่วนร่วมและมีส่วนรับผิดชอบ โดยการปรับปรุงคุณภาพการทำงานอย่างต่อเนื่องทุกคนในองค์กรต้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพของโรงเรียนเพื่อมุ่งสู่ความเป็นเลิศทางการศึกษา และมุ่งเน้นนักเรียนเป็นสำคัญ (สุนทร พูนพิพัฒน์, 2542) การประกันคุณภาพภายในจึงเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารและการทำงานจะต้องคำนึงถึง ที่จะทำให้ประสบความสำเร็จในการดำเนินการดำเนินงานสถานศึกษา มีความตระหนัก มีส่วนส่งเสริม สนับสนุน และร่วมคิดร่วมทำร่วมกันทำงานเป็นทีม โดยคำนึงถึงเงื่อนไขขั้นตอนและกระบวนการที่มีระบบ ควรมีการเตรียมการเพื่อสร้างความพร้อมให้แก่บุคลากรและจัดให้มีกลไกในการดำเนินงานบุคลากรทุกคนในสถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้องจึงร่วมกันวางแผน ร่วมกันปฏิบัติ ร่วมกันตรวจสอบ และร่วมกันปรับปรุง (รุ่ง แก้วแดง, 2544)

โรงเรียนเอกชนภายในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 มีจำนวนทั้งหมด 61 โรงเรียนเป็นสถานศึกษาที่มีการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาในด้านต่าง ๆ มาอย่างต่อเนื่องเพื่อสร้างความมั่นใจให้ผู้ปกครองที่ส่งบุตรหลานเข้าศึกษา อีกทั้งสถานศึกษาเอกชนมีการแข่งขันกันเองระหว่างสถานศึกษาเอกชนด้วยกัน และแข่งขันกับสถานศึกษารัฐบาลจึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาคุณภาพการศึกษา การประกันคุณภาพของสถานศึกษาจึงเป็นสิ่งสำคัญ โรงเรียนเอกชนจึงต้องดำเนินงานและพัฒนาการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา เพื่อรองรับการประเมินภายนอกและการอยู่รอดของการประกอบกิจการให้สถานศึกษาสามารถรักษาและพัฒนาคุณภาพการศึกษา (สำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1,

2544) เนื่องจากสถานศึกษาเอกชนเป็นกิจการที่ต้องใช้ทุนทรัพย์เป็นจำนวนมาก ในการบริหารงานทุก ๆ ด้าน ของสถานศึกษา เพื่อให้สถานศึกษาได้เปิดดำเนินการทำการเรียนการสอนให้มีความยั่งยืน สร้างความมั่นใจในการทำงานของผู้รับใบอนุญาต ผู้จัดการ ตลอดจนถึงบุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายในโรงเรียน กระบวนการประกันคุณภาพจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่จะผลักดันให้สถานศึกษาผ่านการประเมินคุณภาพและได้รับรางวัลการันตีคุณภาพ) (สำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1, 2544)

ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา กระบวนการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนเอกชน ด้วยวิธีพหุกรณีศึกษา โดยเลือกโรงเรียนเอกชนที่มีกระบวนการทำงานที่ส่งผลต่อความสำเร็จ มีความโดดเด่นในคุณภาพ นั่นคือโรงเรียนพัฒนาเด็ก ซึ่งเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก และผ่านการรับรองมาตรฐานการประกันคุณภาพภายนอกจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) อีกทั้งโรงเรียนได้รับรางวัลพระราชทาน (โรงเรียนพัฒนาเด็ก, 2554) และโรงเรียนมหาไถ่บ้านน้อยสามเหลี่ยม เป็นโรงเรียนประเภทสามัญศึกษา ระดับประถมศึกษาขนาดใหญ่ เป็นหนึ่งในโรงเรียนในเครือคาทอลิก และผ่านการรับรองมาตรฐานการประกันคุณภาพภายนอกจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) อีกทั้งโรงเรียนได้รับรางวัลพระราชทาน (โรงเรียนโรงเรียนมหาไถ่บ้านน้อยสามเหลี่ยม, 2554)

จากผลงานที่ปรากฏผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะทำการศึกษา โรงเรียนเอกชนทั้ง 2 แห่ง ว่ามีกระบวนการดำเนินงานด้านการประกันคุณภาพอย่างไร จึงทำให้โรงเรียนประสบความสำเร็จ มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลของโรงเรียนทั้งระบบ ซึ่งผลการศึกษาดังกล่าวสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางให้สถานศึกษา ผู้ที่มีส่วนได้เสียและหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง ได้พัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการบริหารจัดการศึกษา

คำถามการวิจัย

กระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 เป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษากระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1: พหุกรณีศึกษา

ขอบเขตของการวิจัย

1. การศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษากระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนเอกชน โดยใช้วงจรคุณภาพ PDCA มาใช้ในดำเนินการ

2. กลุ่มเป้าหมายในการศึกษาครั้งนี้ คือผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน ครูผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพ และคณะกรรมการสถานศึกษา โรงเรียนพัฒนาเด็กและโรงเรียนมหาไถ่บ้านน้อยสามเหลี่ยม งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาวิจัยในเชิงคุณภาพ โดยการใช้วิธีการสังเกต (Observation) และการสัมภาษณ์ (Interview) และศึกษาเอกสาร (Documentary) โดยเลือกบุคคลผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ให้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ได้แก่

- 1) ผู้บริหาร คือ ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ ผู้จัดการ จำนวน 1 คน
- 2) ครูผู้สอน จำนวน 1 คน
- 3) ครูที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพการศึกษา จำนวน 1 คน
- 4) คณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 1 คน
3. ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลเริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน 2554 ถึงเดือนมีนาคม 2555 รวมระยะเวลา 10 เดือน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาระบบการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนเอกชน ผู้วิจัยใช้การศึกษาแบบ พหุกรณีศึกษา (Multi case study) เพื่อให้ได้รายละเอียดข้อมูลเกี่ยวกับระบบการประกัน

คุณภาพภายในที่หลากหลาย ผู้วิจัยได้สำรวจและเลือกโรงเรียนโดยศึกษาประวัติ บริบทและการดำเนินงานของโรงเรียน การเลือกกรณีศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้คัดเลือกจากโรงเรียนเอกชน 2 โรงเรียน โดยได้กำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกโรงเรียนกรณีศึกษา ดังนี้ (1) เป็นโรงเรียนที่ผ่านการรับรองมาตรฐานการประกันคุณภาพภายนอกจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) (2) เป็นโรงเรียนที่ได้รับรางวัลพระราชทาน ได้แก่

1. โรงเรียนมหาไถ่บ้านน้อยสามเหลี่ยม ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 7 คน ครูผู้สอน จำนวน 51 คน
2. โรงเรียนพัฒนาเด็ก ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 5 คน ครูผู้สอน จำนวน 27 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสัมภาษณ์ใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ที่ผู้วิจัยศึกษาสร้างขึ้นโดยศึกษากรอบแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. แบบสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม
3. แบบบันทึกข้อมูลจากเอกสารเกี่ยวกับระบบการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน
4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์ และแบบบันทึกภาคสนาม (Field notes) สำหรับเก็บข้อมูลภาคสนาม และสไลด์ทัศนูปกรณ์ ประกอบด้วย สมุดบันทึก กล้องถ่ายรูป กล้องวิดีโอและเครื่องบันทึกเสียง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้
วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบบันทึกภาคสนาม (Field notes) โดยนำข้อมูลภาคสนามทั้งหมดจากการสัมภาษณ์ สังเกต มาวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) ในแต่ละด้าน โดยนำข้อมูลมาวิเคราะห์ และประมวลผลความคิดในแต่ละด้านตามกรอบแนวคิดการวิจัย แล้วพรรณนาในรูปแบบความเรียง (Descriptive Analysis) และตรวจสอบข้อมูลด้วยเทคนิควิธีการแบบสามเส้า (Triangulation Technique)

สรุปผลและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

การศึกษากระบวนการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1: พหุกรณีศึกษา จากการวิเคราะห์ข้อมูลของโรงเรียนพัฒนาเด็ก และโรงเรียนมหาไถ่ศึกษาบ้านน้อยสามเหลี่ยม โดยในภาพรวมกระบวนการการประกันคุณภาพภายใน สรุปได้ดังนี้

1. ด้านการเตรียมการ โรงเรียนทั้งสองขนาด มีการสร้างความตระหนักในความสำคัญของการประกันคุณภาพภายในแก่บุคลากรทุกคนในโรงเรียน โรงเรียนขนาดใหญ่สร้างคุณค่าการการกันคุณภาพโดยให้ถือเป็นงานหลักไปพร้อมกับงานประจำ โรงเรียนทั้งสองแห่งมีการพัฒนาบุคลากรโดย มีการจัดอบรมภายในโรงเรียน การประชุมเชิงปฏิบัติการ การเข้าร่วมอบรมกับหน่วยงานภายนอก โรงเรียนทั้งสองแห่งมีการจัดทำเอกสาร คู่มือเพื่อให้ความรู้ด้านประกันคุณภาพภายใน มีการจัดสรรงบประมาณสนับสนุน การเตรียมแบบรายงานผลการประกันคุณภาพภายใน โรงเรียนขนาดเล็กเน้นการทำงานเป็นทีมมีการเตรียมตัวก่อนเปิดภาคการศึกษา

2. ด้านการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน
1) ด้านการวางแผน โรงเรียนทั้งสองขนาด มีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายและมาตรฐานการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี แผนกลยุทธ์ แผนการดำเนินงาน มีแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน โดยโรงเรียนขนาดเล็กมีการจัดทำแผนปฏิบัติการและมีตารางการดำเนินงานปฏิบัติปฏิบัติงานประกันคุณภาพภายใน มีวางแผนการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร โรงเรียนทั้งสองขนาด มีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในโรงเรียน มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ โรงเรียนขนาดใหญ่ มีการแต่งตั้งคณะกรรมการเน้นการทำงานเป็นทีม ทั้งรายบุคคลและรายกลุ่ม มีการแต่งตั้งคณะกรรมการที่ครอบคลุมทุกมาตรฐาน

2) ด้านการปฏิบัติตามแผน โรงเรียนทั้งสองขนาด มีผู้บริหารที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากร ทุกคนทำงานอย่างมีความสุข มีการจัด

สิ่งอำนวยความสะดวกสนับสนุนทรัพยากรในการดำเนินงานด้านการประกันคุณภาพ บุคลากรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและร่วมทำงานเป็นทีม โรงเรียนขนาดเล็กมีการกำกับติดตามการทำงานทั้งระดับรายบุคคล รายกลุ่มและมีการนิเทศต่อเนื่องและถี่ โรงเรียนขนาดใหญ่มีการจัดประชุมสม่ำเสมอ ทั้งรายสัปดาห์และรายเดือน ทำให้บุคลากรตื่นตัวและตระหนักในการดำเนินงานด้านประกันคุณภาพ โรงเรียนทั้งสองขนาดมีการปรับปรุงแผนให้สอดคล้องกับข้อมูลของโรงเรียน การจัดทำงานย่อยในรูปแบบโครงการมีการประเมินผลการดำเนินงาน และรายงานผลเมื่อเสร็จสิ้นโครงการ

3) ด้านการตรวจสอบ ประเมินผลโรงเรียนทั้งสองขนาดมีการตรวจสอบ ทบทวนรายงานคุณภาพของโรงเรียน โดยมีการวางกรอบและรูปแบบการประเมินตามแบบของ สพฐ. โรงเรียนขนาดเล็กมีการจัดเก็บข้อมูลจากกลุ่ม และรายบุคคลสม่ำเสมอ มีระบบ มีการวัดประเมินผลบุคลากร โรงเรียนขนาดใหญ่ติดตามผลจากคณะกรรมการทำงานโดยถือเป็นภารกิจที่ต้องทำ มีผู้บริหารคอยกำกับติดตามอย่างใกล้ชิด โรงเรียนทั้งสองขนาดมีประเมินผลการปฏิบัติงานรายบุคคลเพื่อเพิ่มเงินเดือนและโบนัสรางวัล ซึ่งทำให้การติดตามผลมีประสิทธิภาพ เนื่องด้วยเป็นโรงเรียนเอกชน

4) ด้านการนำผลประเมินมาปรับปรุงงาน โรงเรียนทั้งสองขนาดมีการนำผลการประเมินภายนอกมาปรับปรุงการปฏิบัติงานและนำผลการประเมินมาใช้ในการวางแผนครั้งต่อไป และมีการปรับเปลี่ยนเป้าหมายแผนงานทุกปี เพื่อให้ข้อมูลสอดคล้องกับบริบทและสภาพปัจจุบันของโรงเรียน

3. การรายงาน โรงเรียนทั้งสองขนาดมีการจัดทำรายงานประจำปีโดยใช้รูปแบบตามแบบฟอร์มของ สพฐ. กำหนดไว้ มีขั้นตอนการจัดทำรายงาน มีคณะกรรมการดำเนินงาน ตรวจสอบและมีที่ปรึกษาจากภายนอกช่วยกำกับดูแลติดตามการรายงาน มีการเผยแพร่ผลการประเมินคุณภาพภายในต่อหน่วยงานต้นสังกัดทุกปี ส่งข้อมูลให้กับหน่วยงานต้นสังกัดของเอกชน สข. แต่การเผยแพร่ในโรงเรียนขนาดเล็กมีการเผยแพร่รายงานในเว็บไซต์ ขณะที่โรงเรียนขนาดใหญ่เผยแพร่ในรูปแบบเอกสาร

การอภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนในภาพรวมโรงเรียนทั้งสองขนาดมีการดำเนินการประกันคุณภาพภายใน ตามขั้นตอนของ PDCA ในทุกด้านผู้วิจัยขอนำเสนอประเด็นที่น่าสนใจมาอภิปรายดังนี้

1. การเตรียมการ โรงเรียนทั้งสองขนาดมีการเตรียมการด้านการประกันคุณภาพภายใน คือ มีการเตรียมความพร้อมของบุคลากร โดยเน้นให้ความรู้กับบุคลากรและนำมาขยายผล การส่งเสริมการพัฒนาการจัดประชุม อบรม มีคู่มือการประกันคุณภาพและร่วมกันทำงานเป็นทีมให้ทุกคนตระหนักในการมีส่วนร่วมงานประกันคุณภาพ มีการแต่งตั้งกรรมการรับผิดชอบซึ่งทำให้ทั้งสองโรงเรียนติดตามงานได้ชัดเจนมีการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบชัดเจน ทำให้บุคลากรของโรงเรียนมีการพัฒนาความรู้และนำไปถ่ายทอดต่อได้ มีประสบการณ์ความรู้ในการทำงานประกันคุณภาพ ทำให้ง่ายในการจัดเตรียมความพร้อมเพื่อเตรียมรับการประเมินผลในแต่ละปี และเป็นแนวทางในการดำเนินงานด้านการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนในการพัฒนา และตื่นตัวในการประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งประเด็นนี้สอดคล้องกับข้อค้นพบของ นิกร ศรีสุพัฒน์ (2550) ที่ศึกษาการประกันคุณภาพการศึกษาภายในโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต 3 พบว่า การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในเพื่อความสำเร็จในการดำเนินการโรงเรียนควรจัดสรรทรัพยากรให้เอื้อต่อการดำเนินงาน ตามภาระงานและมาตรฐานต่าง ๆ ควรสร้างความตระหนักถึงคุณค่าของการประกันคุณภาพภายใน ควรให้บุคลากรและผู้เกี่ยวข้องทุกคนได้มีโอกาสเข้าร่วมอบรมสัมมนาเพื่อพัฒนาและปรับปรุงทักษะเกี่ยวกับการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน

2. ด้านการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน

1) ด้านการวางแผน โรงเรียนทั้งสองขนาดมีการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติงานโรงเรียนทั้งสองแห่งโดยจัดทำแผนพัฒนาการประกันคุณภาพ ตามคำแนะนำของคณะกรรมการตรวจประเมิน นำไปสู่การพัฒนาแผน

ตามยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการประจำปี โดยมีการตั้งเป้าหมายในการดำเนินการคือจัดทำเป็นโครงการต่าง ๆ เพื่อแก้ไข และพัฒนากระบวนการด้านต่าง ๆ ให้มีคุณภาพ มีมาตรฐาน ตามวิสัยทัศน์ พันธกิจ มีการวางแผนงานตามแผนปฏิบัติงาน และถือเป็นงานหลักไปพร้อมกับงานประจำ ครอบคลุมกระบวนการ PDCA อาจเนื่องมาจากโรงเรียนทั้งสองขนาดเป็นโรงเรียนที่ผ่านการรับรองมาตรฐานจากการประเมินคุณภาพภายนอก (สมศ.) และได้รับรางวัลโรงเรียนพระราชทาน ซึ่งต้องมีการวางแผนการดำเนินงาน กระบวนการด้านประกันคุณภาพเพื่อให้เก็บรวบรวมข้อมูลได้ครอบคลุมทุกมาตรฐานตามแต่ละตัวชี้วัด โรงเรียนทั้งสองขนาดจึงมีการวางแผนโดยการแต่งตั้งคณะกรรมการ เพื่อร่วมกันวางแผนในการประกันคุณภาพการศึกษา การกำหนดปฏิทินปฏิบัติงานและประชุมวางแผนให้บุคลากรทุกคนเข้าใจขั้นตอนวิธีการดำเนินงานของโรงเรียน ซึ่งเป็นไปตามหลักการสำคัญของการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543) ที่กล่าวว่า การประกันคุณภาพเป็นหน้าที่ของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร ครู อาจารย์และบุคลากรอื่นๆ ในสถานศึกษา โดยในการดำเนินงานจะต้องให้ผู้เกี่ยวข้อง เช่น ผู้เรียน ชุมชน เขตพื้นที่การศึกษาหรือหน่วยงานที่กำกับดูแลเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย วางแผน ติดตามประเมินผล พัฒนาปรับปรุง ช่วยกันคิด ช่วยกันทำ ช่วยกันผลักดันให้สถานศึกษามีคุณภาพ

2) ด้านการปฏิบัติตามแผน โรงเรียนทั้งสองแห่ง มีผู้บริหารที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรทุกคนทำงานอย่างมีความสุข มีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสนับสนุนทรัพยากรในการดำเนินงานด้านการประกันคุณภาพ บุคลากรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและร่วมทำงานเป็นทีม มีการกำกับติดตามการทำงานทั้งระดับรายบุคคลรายกลุ่มและมีการนิเทศต่อเนื่องทั้งนิเทศแบบคลินิก และผู้บริหารร่วมในการนิเทศ การจัดประชุมสม่ำเสมอ ทั้งรายสัปดาห์และรายเดือน ทำให้บุคลากรตื่นตัวและตระหนักในการดำเนินงาน รับผิดชอบงานของตนเอง มีการปรับปรุงแผนให้สอดคล้องกับ

ข้อมูลของโรงเรียน การจัดงานย่อยในรูปแบบโครงการ ทำให้ง่ายกับการติดตามและทำให้มีการบรรลุด้านต่าง ๆ ตามมาตรฐานการเรียนรู้ โดยมีการประเมินผลการดำเนินงานและรายงานผล เมื่อเสร็จสิ้นโครงการ สอดคล้องกับงานวิจัยของอนุสรณ์ เกิดศรี (2553) พบว่ากระบวนการประกันคุณภาพภายในที่นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา กระบวนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษามีการเปลี่ยนแปลงในด้าน การวางแผน การดำเนินการ การติดตามประเมินผล การนำผลการประเมินมาปรับปรุงงาน โรงเรียนได้มีการนำผลการประเมินมาใช้ในการพัฒนาอย่างชัดเจนในการวางแผน เพื่อเตรียมความพร้อมให้กับบุคลากร โดยอบรมให้ความรู้แก่บุคลากรอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งส่งผลให้การปฏิบัติงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย และบรรลุวัตถุประสงค์

3) ด้านการตรวจสอบ ประเมินผลโรงเรียนทั้งสองขนาดมีกระบวนการการตรวจสอบ ประเมินผล มีการทบทวนรายงานคุณภาพของโรงเรียน โดยมีการวางแผนและรูปแบบการประเมินตามแบบของ สพฐ. มีการจัดเก็บข้อมูลจากกลุ่ม ที่ได้รับมอบหมาย มีระบบนำผลการประเมินมาปรับปรุง มีการวัดประเมินผลบุคลากร ทั้งรายบุคคลและรายกลุ่ม และเป็นภารกิจที่ต้องทำ มีผู้บริหารคอยกำกับติดตามอย่างใกล้ชิดและประเมินผลการปฏิบัติงานรายบุคคล เพื่อเพิ่มเงินเดือนและโบนัสรางวัล ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีการจัดการคุณภาพโดยรวม (Total Quality Management: TQM อ้างถึงใน รัตน ประเสริฐสม, 2549) ที่กระบวนการบริหารคุณภาพทั้งองค์กร มีองค์ประกอบหนึ่ง คือเจตจำนงอันมุ่งมั่นและความผูกพันที่มีต่อคุณภาพ การกระตุ้นให้เกิดการรับรู้และเข้าใจอย่างลึกซึ้งซึ่งจะเกิดจิตสำนึกทั่วทั้งองค์กร การจัดโครงสร้างองค์กร การติดตามความก้าวหน้าและประเมินผลซึ่งผู้ศึกษาเห็นด้วยกับแนวทางข้างต้น และควรเพิ่มรายละเอียดของแนวทางในการพัฒนาการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนทั้งสองแห่ง ดังนี้ จัดทำแผนการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยนำเอามาตรฐานการศึกษา มาตรฐานการศึกษา ขั้นพื้นฐาน สถานศึกษา มาตรฐานการศึกษา เป้าหมายการพัฒนาคุณภาพ นำข้อบกพร่องในการดำเนินการ

ไปทำการแก้ไข โดยใช้การควบคุมคุณภาพ (Quality Control : QC อ้างถึงในรัตน ประเสริฐสม, 2549) ตามวงจร PDCA ซึ่งประกอบไปด้วย Plan จะเริ่มนับจาก แสวงหาจุดที่เป็นปัญหา Do คือการปฏิบัติตามแผน มาตรการแก้ไขแผนใหม่ล่าสุด Check คือการเปรียบเทียบ ผลลัพธ์กับเป้าหมาย Action คือ การปฏิบัติหลังการ ตรวจสอบ ซึ่งทำให้การติดตามผลมีประสิทธิภาพ เนื่องด้วย เป็นโรงเรียนเอกชนที่สามารถดำเนินการได้อย่างรวดเร็ว และขนาดของโรงเรียนขนาดเล็กจะทำให้โรงเรียนพัฒนา ได้รวดเร็วมากขึ้น

4) ด้านการนำผลประเมินมาปรับปรุงงาน โรงเรียนทั้งสองขนาดมีการนำผลการประเมินภายนอก มาปรับปรุงการปฏิบัติงาน ของผู้บริหาร และบุคลากร และนำผลการประเมินมาใช้ในการวางแผนครั้งต่อไป สอดคล้องกับผลการวิจัยของ จุฬารัตน์ วุฒิวรรณ (2552) ที่ศึกษาเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นในการดำเนินการ ประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 4 ที่ไม่ผ่านการรับรองมาตรฐานจากสำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) พบว่า จากผลการ สันทนากลุ่มได้เสนอแนวทางการดำเนินการประกัน คุณภาพภายในในขั้นการเตรียมการ คือ ควรมีบุคลากร แกนนำที่สามารถสร้างเจตคติด้านประกันคุณภาพ และ นำวงจร PDCA มาใช้ จัดทำระบบสารสนเทศเพื่อจัดเก็บ ข้อมูลในการดำเนินการให้เป็นปัจจุบัน ถูกต้อง สมบูรณ์ และสะดวกรวดเร็วในการใช้งานเป็นหลักฐานร่องรอย ของการทำงาน เพื่อการรายงานและตรวจสอบ และมีการปรับเปลี่ยนเป้าหมาย แผนงานทุกปี เพื่อให้ข้อมูล สอดคล้องกับบริบทและสภาพปัจจุบันของโรงเรียน

3. ด้านการรายงาน โรงเรียนทั้งสองขนาด มีการจัดทำรายงานประจำปีโดยใช้รูปแบบตามแบบฟอร์ม ของหน่วยงานต้นสังกัดกำหนดไว้ ตามขั้นตอนของ PDCA โดยเริ่มตั้งแต่การจัดทำรายงานประจำปีที่เป็น รายงานประเมินคุณภาพภายใน การจัดทำรายงานประเมิน ตนเอง มีขั้นตอนการจัดทำรายงาน มีคณะกรรมการ ดำเนินงาน ตรวจสอบ มีการเผยแพร่ผลการประเมิน ตนเอง มีการส่งข้อมูลให้กับหน่วยงานต้นสังกัด ซึ่งประเด็นนี้เป็นไปตามหลักการดำเนินงานการประกัน

คุณภาพภายในของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน (2553) ที่กำหนดให้สถานศึกษาจัดทำรายงาน ประจำปีที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายใน ดังนี้ 1) สรุปและจัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานประเมิน คุณภาพภายในของสถานศึกษาที่สะท้อนคุณภาพผู้เรียน และผลสำเร็จของการบริหารจัดการศึกษาตามรูปแบบ ที่หน่วยงานต้นสังกัดกำหนด 2) นำเสนอรายงานต่อ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และ คณะกรรมการ สถานศึกษา และคณะกรรมการบริหารสถานศึกษาให้ ความเห็นชอบ 3) เผยแพร่รายงานต่อสาธารณชนหน่วยงาน ต้นสังกัด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สาเหตุดังกล่าวทำให้ โรงเรียนทั้งสองขนาดมีการจัดทำรายงานประจำปีที่เป็น รายงานประเมินคุณภาพภายใน โดยใช้รูปแบบรายงาน จากส่วนกลางหรือจากหน่วยงานต้นสังกัด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

แนวทางที่ผู้บริหารผู้เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา เพื่อนำไปใช้พัฒนากระบวนการประกันคุณภาพภายใน ซึ่งจากข้อสังเกตของผู้วิจัย พบว่า

1. โรงเรียนควรให้คณะกรรมการสถานศึกษา มีส่วนร่วมในการกำหนดมาตรฐาน ตัวบ่งชี้และมาตรฐาน ของโรงเรียนทำให้มีส่วนร่วมทุกภาคส่วน
2. โรงเรียนควรมีการกำหนดผู้รับผิดชอบระบบ สารสนเทศงานประกันคุณภาพ มีการเผยแพร่ข้อมูล ผ่านช่องทางต่าง ๆ โรงเรียนขนาดใหญ่ควรมีการดำเนินการ จัดทำเว็บไซต์โรงเรียน เพื่อให้ได้สารสนเทศที่ครบถ้วน สะดวก ทันสมัย และเข้าถึงผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับโรงเรียน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำงานวิจัยและพัฒนารูปแบบกระบวนการ การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเพื่อหา รูปแบบ กระบวนการของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ที่มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากขึ้น
2. ควรศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพล ต่อผลสำเร็จในการดำเนินการตามกระบวนการประกัน คุณภาพการศึกษา เพื่อนำปัจจัยเหล่านั้นมาใช้เป็น แนวทางในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา ให้เกิดประสิทธิภาพมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 พร้อมกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องและพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ.
- จุลรัตน์ วุฒิวรรณ. (2552). ความต้องการจำเป็นในการดำเนินการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่นเขต 4 ที่ไม่ผ่านการรับรองมาตรฐานจาก สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- นิกร ศรีสุพัฒน์. (2550). การประกันคุณภาพการศึกษาภายในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษา อุตรธานี เขต 3. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- รัตนา ประเสริฐสม. (2549). การบริหารจัดการคุณภาพทั่วทั้งองค์กร (TQM) (ออนไลน์). สืบค้นจาก: <http://www.arc.dusit.ac.th/be/FT/tqm.pdf>, [18 ตุลาคม 2554].
- รุ่ง แก้วแดง. (2544). ประกันคุณภาพการศึกษาทุกคนทำได้ไม่ยาก. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- โรงเรียนมหาไถ่บ้านน้อยสามเหลี่ยม. (2554). รายงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษาประจำปีสถานศึกษา ปีการศึกษา 2553.
- โรงเรียนพัฒนาเด็ก. (2554). รายงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษาประจำปีสถานศึกษา ปีการศึกษา 2553.
- สุนทร พูนพิพัฒน์. (2542). รูปแบบและการประยุกต์ใช้ TQM สำหรับสถานศึกษา. For Quality, (มีนาคม-เมษายน).
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2543). แนวทางการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา: เพื่อพร้อมรับการประเมินภายนอก. กรุงเทพฯ: บริษัท พิมพ์ดี จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2544). แนวทางการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา: เพื่อพร้อมรับการประเมินภายนอก. กรุงเทพฯ.
- สำนักงานคณะกรรมการสถานศึกษาเอกชน. (2541). แนวดำเนินการเพื่อการประกันคุณภาพและการรับรอง มาตรฐานคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเอกชน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- อนุสรณ์ เกิดศรี. (2551). การศึกษาเปรียบเทียบกระบวนการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน ก่อนการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่หนึ่งและรอบที่สอง: พหุกรณีศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.